

MB-211

May-2025

M.A., Sem.-II

408 : Sanskrit

(Vedic Studies Mundakopnishad)

Time : 2:30 Hours]

[Max. Marks : 70

1. नीयेनाभांथी ढे गद्यभंडनो अनुवाह करी सभज्ञवो : 14

- (1) तस्मै स होवाच । व्दे विद्येविदितव्ये इति ह स्म यद्ब्रह्मविदो वदन्ति परा चैवापरा ॥4॥
तत्रापरा, ऋग्वेदो यजुर्वेदः सामवेदोऽथर्ववेदः शिक्षा कल्पो व्याकरणं निरुक्तं छन्दो ज्योतिषमिति । अथ परा, यया तदक्षरमधिगम्यते ॥5॥
यत्तदद्रेश्यमग्राह्यमगोत्रमवर्णमचक्षुःश्रोत्रं तदपाणिपादम् । नित्यं विभु सर्वगतं सुसूक्ष्मं तदव्ययं यदभूतयोर्नि परिपश्यन्ति धीराः ॥6॥
- (2) तपसा चीयते ब्रह्म ततोऽन्नमभिजायते । अन्नात् प्रणो मनःसत्यं लोकाः कर्मसु चामृतम् ॥8॥ यः सर्वज्ञः सर्वविद्यस्य ज्ञानमयं तपः । तस्मादेतद् ब्रह्म नाम रूपमन्नं च जायते ॥ 9 ॥
- (3) यस्याग्निहोत्रमदर्शमपौर्णमाससमचातुर्मास्यमनाग्रयणमतिथिवर्जितं च । अहुतमवैश्वदेवमविधिना हुतमासप्तमास्तस्य लोकान् हिनस्ति । काली करीली च मनोजवा च सुलोहिता या च सुधूम्रवर्णा । स्फुलिङ्गिनी विश्वरुची च देवी लेलायमाना इति सप्तजिह्वाः ।

अथवा

1. विवेचनात्मक नोध लभो : (गमे ते ढे) 14

- (1) ब्रह्मविद्या ।
(2) आत्मविद्या ।
(3) परा-अपरा विद्या ।

2. नीये आपेल भंत्रोभांथी ढे भन्त्रोनो अनुवाह करी सभज्ञवो : 14

- (1) दिव्यो ह्यमूर्तः पुरुषः स बाह्याभ्यन्तरो ह्यजः ।
अप्राणो ह्यमनाः शुभ्रो ह्यक्षरात् परतःपरः ॥ 2-1-2 ॥
- (2) धनुर्गृहीत्वौपनिषदं महास्त्रं शरं ह्युपासानिशितं संधयीत ।
आयम्य तद्बावगतेन चेतसा लक्ष्यं तदेवाक्षरे सोम्य विधि ॥ 2-2-3 ॥
- (3) न तत्र सूर्यो भाति न चंद्र तारकं नेमा विद्युतो भान्ति कुतोऽयमाग्निः ।
तमेव भान्तमनुभाति सर्वं तस्य भासा सर्वमिदं विभाति ॥ 2-2-10 ॥

अथवा

2. भुण्डकोपनिषदभां निरुपित विश्वपुरुषदर्शनं स्वरूप वार्णवो. 14

3. नीचे आपेद मंत्रोभांथी भे मंत्रोनो अनुवाद करी सभजवो : 14
- (1) प्राणो ह्येष यः सर्वभूतैर्विभाति विजानन् विद्वान् भवेत नातिवादी ।
आत्मक्रीड आत्मरतिः क्रियावानेष ब्रह्मविदां वरिष्ठः ॥ 3-1-4 ॥
- (2) सत्येन लभ्यस्तपसा ह्येष आत्मा सम्यग्ज्ञानेन ब्रह्मचर्येण नित्यम् ।
अन्तः शरीरे ज्योतिर्मयो हि शुभ्रो यं पश्यन्ति यतयः क्षीणदोषाः ॥ 3-1-5 ॥
- (3) स यो ह वै तत् परमं ब्रह्म वेद ब्रह्मैव भवति; नास्याऽब्रह्मावित् कुले भवति ।
तरति शोकं, तरति पाप्मानं, गुहाग्रन्थिभ्यो विमुक्तोऽमृतो भवति ॥ 3-2-9 ॥

अथवा

3. विवेचनात्मक नोंध लभो : (गमे ते भे) 14
- (1) मुण्डक - उपनिषदनो शान्तिपाठ.
- (2) “द्वा सुपर्णा सयुजा सखाया ।” नामना प्रसिद्ध मंत्रनुं ररुस्य वरुवो.
- (3) जन्मनी सार्थकता विषयक मुण्डकोपनिषदनुं मंतव्य.

4. उपनिषद शब्दनो अर्थ आपी प्रमुज उपनिषदोनो परियय आपो. 14

अथवा

4. उपनिषदोभां निरुपित मुष्य सिध्धांतोनी सविस्तर यर्या करो. 14

5. (MCQ) योग्य विकल्प पसंद करी जवाब आपो : 14

- (1) मुण्डकोपनिषद कया वेद साथे संबंधित छे ?
- (a) ऋग्वेद (b) यजुर्वेद
(c) अथर्ववेद (d) सामवेद
- (2) मुण्डकोपनिषद भां ज्ञानना केटला प्रकार कह्या छे ?
- (a) अेक (b) भे
(c) त्रण (d) यार
- (3) परा विद्यार्थी शुं प्राप्त करी शकाय ?
- (a) धन (b) यश
(c) ब्रह्मनुं ज्ञान (d) सुभ

- (4) આત્મા અને પરમાત્માના ઉદાહરણમાં કોનો ઉલ્લેખ છે ?
 (a) રાજા-રાણી (b) બે પક્ષી
 (c) દીવો-વાટ (d) નદી-સમુદ્ર
- (5) મુળકોપનિષદ નો પ્રારંભ કોના સંવાદથી થાય છે ?
 (a) યાજ્ઞવલ્કય અને મૈત્રેયી (b) નચિકેતા અને યમ
 (c) શૌનક અને અંગિરસ (d) જનક અને વિદેહ
- (6) બ્રહ્મની પ્રાપ્તિ શાનાથી નથી થતી ?
 (a) યજ્ઞ (b) તપ
 (c) ધ્યાન (d) બ્રહ્મચર્ય
- (7) અક્ષર બ્રહ્મનો શું અર્થ છે ?
 (a) જે હંમેશાં બદલાય છે. (b) જે નશ્વર છે.
 (c) જે અવિનાશી અને શાશ્વત છે. (d) જે ફક્ત દેવતાઓને જ પ્રાપ્ત થાય છે.
- (8) બ્રહ્મપ્રાપ્તિને શાનું સાધન મનાયું છે ?
 (a) ધન પ્રાપ્તિનું (b) યજ્ઞની સફળતાનું
 (c) આત્મજ્ઞાનની પ્રાપ્તિનું (d) લોકસેવાનું
- (9) સૃષ્ટિની ઉત્પત્તિ સૌ પ્રથમ કોનાથી થઈ ?
 (a) મનુષ્યથી (b) અગ્નિથી
 (c) પ્રજાપતિથી (d) બ્રહ્મથી
- (10) “બ્રહ્મવિદ્ બ્રહ્મૈવ ભવતિ” નો અર્થ શું થાય ?
 (a) બ્રહ્મનું ધ્યાન કરવાવાળો ધનિક હોય છે.
 (b) જે બ્રહ્મને જાણે છે તે બ્રહ્મરૂપ બની જાય છે.
 (c) બ્રહ્મ જાણવા પૂજા કરવી પડે છે.
 (d) બ્રહ્મ જાણવાવાળો સ્વર્ગ પ્રાપ્ત કરે છે.
- (11) સત્યમેવ જયતે । ધ્યેય વાક્ય _____ ઉપનિષદમાંથી લેવામાં આવ્યું છે. (પ્રશ્ન, મુણ્ડ, મુણ્ડક)
- (12) મુણ્ડકોપનિષદમાં _____ વાદની શ્રેષ્ઠતા દર્શાવી છે. (દ્વૈત, અદ્વૈત, દ્વૈતદ્વૈત)
- (13) આદ્યગુરુ શંકરાચાર્યે _____ ઉપનિષદો પર ભાષ્ય રચ્યું છે. (10, 11, 13)
- (14) મુણ્ડકોપનિષદમાં મુણ્ડનો અર્થ _____ છે. (કરોળીયાની જાળ, વિશ્વનિર્માણ, મસ્તક)

